

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cerimonien Vande Heylighe Roomsche Kercke Raeckende De Processien, De Pelgrimagien, Het Vvy-Water Ende Begravenisse

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Het Eerste Capittel.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34094

22 Cerimonien raeckende de Pelgrimagien
HET EERSTE CAPITTEL.

§. I.

Wordt berhoont uyt Schrifruer, dat de Pelgrimagien goet ende loffelijck zijn.

Deuteronomij Capite 16.

V. 5. **G**Hy en sult het Pascha niet moghen offeren in alle uwe steden, de welcke uwen Heere uwen God gheven sal.

V. 6. Maer op die plaetse de welcke den Heere uwen God verkielen sal.

V. 16. Drymael in 't jaer sullen alle uwe manlijke personen verschijnen voor het aensicht des Heeren uwen Godts, inde plaetse die hy verkielen sal: op het feest der onghesuerde brooden, ende op het feest der weken, ende op het feest der tabernakelen.

De plaetse die God naderhandt heeft verkielen is gheweest de stadt van Jerusalem; derwaert sijn de Joden drymael 's jaers / te weten / tot den Paesch-dagh / tot den Sincen / ende tot den feest-dagh der tenten reysen / om Gode daer bysonderlijck te gaen dienen met offeranden / ende andersints.

1. Regum, oft Samuelis Capite 1. v. 3.

Helcana gingh opwaerts uyt sijne stadt op de ghesette dachghen, om aen te bidden, ende om te offeren den Heere der heerschaeren te Silo.

Hier wordt ghesproken / seght den Dordrechtse Bijbel s. *Bemerk.* vande dry jaerlijcksche feest-dagen der Joden.

Ioannis Capite 12. v. 20.

Daer waeren sommighe Griecken, uyt de ghene die opgekomen waren, om op den feest-dagh te aenbidden.

Afforum Capite 8. v. 27.

Ende siet een moorman, den kamerlinck van Candace de Coninghinne der mooren, die over alle haere schatten was, was ghekomen om te Jerusalem te aenbidden.

Op dese Schrijftuer plaetsen en ballen noch uytlegginghen / noch verklaringhen; want de reysen ofte Pelgrimagien uyt debotie aenghenomen naer de stadt van Jerusalem, van Joden / van Griecken / van Mooyzen / staen hier soo klaer uytghedrukt / als sy konnen: Christus heeft die oock met sijn exempel willen appoberen:

Siet Luca Capite 2.

V. 41. Ende sijne ouders reysden alle jaeren naer Jerusalem op den feest-dagh van Paeschen.

V. 42. Ende doe Jesus twaelf jaren oudt gheworden was, ende sy naer Jerusalem ghegaen waren, naer de ghewoonte des feest-daghs &c.

Ick bekenne dat Christus dese pelgrimagie heeft ghedaen naer de ghewoonte der Joden / ende oer sulchs soude iemandt misshen moghen seggen / dat hy mede vele andere Joodsche ghewoonten heeft onderhouden / die daerom nochtans niet goet gebonden en worden in 't ouden Testament; want alsoo heeft hy sich laten besnijden / alsoo heeft hy het Paesch-lam ghe-eten &c. welke ghewoonten / soo iemandt op pretext van Christi exempel wilde intueren inde Kercke / die en soude daerom niet laten verispelijck te zijn.

Ick antwoorde datter groot verschil is tusschen de ene Joodsche ghewoonte / die Christus onderhouden heeft / ende tusschen de andere; want sommighe van die / ghelijck zijn gheweest / de Besnijdenisse, het Paesch-lam 'eten &c. heeft hy soo onderhouden / dat hy-se naderhandt ofte self af-gebroken heeft / ofte dooz sijne Apostelen heeft doen verkonighen als van gheender werden: Galat. 5. v. 2. Soo ghy u laet besnijden, Christus en sal u niet nut zijn. Luc. 22.

24 Cerimonien raeckende de Pelgrimagien.

v. 15. Ick hebbe grootlijcks begheert dit Pascha met u te eten, eer ick lijde. V. 16. Want ick seggh' u, dat ick niet meer daer van eten en sal, tot dat het vervult sal zijn de rijke Godts. V. 19. Ende hy nam broodt, ende als hy gedanct hadde &c. Doet dat tot mijnder ghedachtenissen hier mede af-bzekende het eerste / ende in-stellende het tweede : Maer andere Joodtische ghetuoczen / oft cerimonten die hy self onderhouden heeft ende dooz het onderhouden ghetuont heeft dat is goedt waten / soo-mense nergheng in 't nieuwe Testament en bindt bysonderlijck her roepen ofte verboden / blijven goedt ende prijsbaer / die ghewooghende moghen booz sulckx bande Christenen / naer het exempel Christi, aenbeert ende ghebrycken worden : Onder dese zijn de Pelgrimagien / ofte reysen tot sekere plaetsen upt deborte : Ergo dese moghen bande Christenen sonder superflite aenbeert worden / ende ghebryckt. Siet noch boozder :

Actorum Capite 20.

V. 15. Van daer afghescheept zijnde, quamen wy den volghenden dagh teghen Chios over, ende des anderen daeghs leyden wy aen tot Samos, ende bleven te Troeglion, ende daeghs daer-naer quamen wy te Mileten.

V. 16. Want Paulus hadde voorszghenomen Ephesen voorsz by te vaeren, op dat hy den tijdt niet en soude verlijten in Asien; want hy spoedde hem, om soo het hem moghelijck waere, op den Pinxster-dagh te Jerusalem te zijn.

Maerom spoeydde hem Paulus soo / om te Jerusalem te wesen? Den Dordrechtchen Bijbel, 17. *Bemerk* antwoydt: Op dat hy door de menichte van 't volck, dat op het feest quam, gheleghentheydt soude hebben om het Euangelium te beter te verbreyden. *T* sou kanden wesen dat Paulus hier op oock sijn ooghmerck hadde; maer dat dit sijn eerste ende principaelste ofte eenigh booznemen soude gheweest zijn / en hem teken uiter aen-nemen; maer wel 't ghene den H. Hieronymus seght *Epistolá 17.* sprekende aldaer teghen zenen kerker den welcken spottede met de Pelgrimagien

naer't H. Landt, Graven der Martelaren &c. 25
magten naer't H. Landt / segghende / dat het een
bemaeldt landt was / ghelijck dat oock in onse
tijden op ghenomen heeft Hospinianus, segghende /
Dat dat landt wel eertijds een landt is gheweest van seghen;
maer dat de Pelgrims, die nu ter tijdt derwaerts reysen, dat
bevinden te wesen een landt van vervloekinghe. **Dier te**
ghen balt Hieronymus upt / met dese woorzen: ^a
Indien naer het lijden Christi (ghelijck dien goddeloosen
moordt slaertert) dat landt een grouwel is, wat heeft het dan
te bedieden, dat Paulus sich soo ghespoeyt heeft om te Je-
rusalem te wesen, op dat hy daer soude vieren den Pinxster-
dagh?

Ick houdet liever met den ouden Leeraer Hiero-
nymus, als met dese nicotie / ende segghe dat het
erwie booz-nemen / 't welck Paulus heeft gehad om
so spoedelijck te reysen nae Jerusalem, is gheweest /
om aldaer den Feestdag van Sijnen te byeren / en-
de by ghebal / oft per accident dese occasie te ghe-
bruycken om daer het Evangelium onder dese groot-
te meniche volchs te verbruyden.

Ick hebben dan oock het exempel van Paulus,
laugh nae de hemelbaert Christi, van in Belgrima-
gen te gaen / ende ick en bevinde niet dat Paulus
naederhandt dit heeft berispt / oberfulckx't en kan
ghene supersittie zijn dierghelijcke reysen aen te
nemen upt devotie.

Ick binde wel dat hy die van Galatien berispt /
segghende *Capite 4. v. 10.* Ghy onderhout daeghen, ende
maenden, ende tijden, ende Jaeren: als of hy wilde seg-
ghen / dit en magh niet wesen: van ghelijcken oock
de Colossensen *Capite 2. v. 16.* Dat u niemant en oordeele
in het stuck des Feestdaghs, ofte der nieuwe maene, ofte
der Sabbathen.

Maer ick antwoorde met den H. Hieronymus,
hier / op dese plaetsen Pauls: Dat my yemant segghe: Indien
men de daeghen, en maenden, en tijden, en jaeren niet en
magh onderhouden: Soo sijn wy dan plichtigh van dit sel-
ve misdaet, want wy onderhouden, den vierden dagh van
Sabbath, ende Parasceve, ende den Sondagh ende den va-
scien van veertigh daeghen, ende het Hooghtijdt van Paes-
schen,

^a Si post pas-
sionem Chri-
sti (ut scele-
rata vox con-
crepat) hic
derestabilis
locus est,
quid sibi vo-
luit Paulus
Hierosolyma
festinare, ut
ibi faceret
Pentecosten?

^a Dicat ali-
qui: Si dies
observare nõ
licet, & men-
ses, & tempo-
ra, & annos:
Nos quoque
simile crimẽ
incurrimus,
quartam Sab-
bathi obser-

vantes, & Pa-
rasceven, &
diem Domi-
nicam, & je-
junium Qua-
dragesimae, &
Pentecostes
Istitiam, &
pro varietate
regionum,
diversa in ho-
nore Marty-
rum tempora
constituta: Ad
quod qui
simpliciter
respondēbit,
dicet; non
eisdem Ju-
daicis obser-
vationis dies
esse, quos
nostros: nos
enim non A-
zymorum
Pascha cele-
bramus, sed
Resurrectio-
nis, & Cru-
cis: Nec sep-
tem, juxta
morem Israēl,
hebdomadas
in Pentecoste
numeramus,
sed Spiritus
S. veneramus
adventum.

26 Cerimonien raeckende de Pelgrimagen
schen, ende de blijdschap van Pinxteren, ende na de ver-
scheydenheit der landtschappen sekere gheselde tijde-
ter eeten der Martelaren. Op het welck, soo yemandt ende-
lijk wilt antwoorden, sal segghen: Dat onse daeghen niet
de selve en sijn met die van de Ioodsche onderhoude-
ghe, want wy en vieren niet den Paesschen van ooghe-
deesselede brooden, maer vande verrijenisse, ende het
Cruys; noch wy en tellen gheen seven weken in den
Sincken, nae de ghewoonte der Joden, maer wy ce-
ren de toekomst vanden H. Gheest. Tot noch toe Hiero-
nymus.

Hier upt blijkt dat den H. Apostel de Galaten
ende Colossensen niet en berispt / om dat sy enche-
lijk sekere gheselde daeghen / of maenden / of
jaeren onderhielden / maer om dat sy die onder-
hielden op de manieren der Joden / te weten / den
Paesschen met onghesuerde brooden / den Sincken
met seven weken &c. dit is onghedoorloft seght Pau-
lus, want soo zijn die daeghen / swacke, ende arme
eerste beghinselen, Galat. 4. 9. Soo en zijn sy maer schade-
wen, Coloss. 2. 17. Maer die daeghen / ende tijden te
onderhouden / ende te hieren nae de ghewoonte
der Christenen / en is niet onghedoorloft; want dese
alsoo ghebeert wesende / en zijn gheene schadewen
meer / ofte swacke elementen, maer bevestinghen van
de teghenwoozdighe waerheydt. Doch indien onse
Partije dit soo niet verstaen en wilt / soo moet sy
dan haer eyghen selven bevoorzeelen / ende ver-
plichtigh kennen / als sy den Paesschen / ende
Sincken onderhoudt: dit en sal sy niet doen: want
soo moet sy noodsackelijck bekennen / dat Pau-
lus hier niet en berispt de Ioodsche Feest-dae-
gghen / onderhouden wesende naer de ghewoon-
te der Christenen / maer wel onderhouden wesende
naer de ghewoonte der Joden / ghelijck de Galaten
ende Colossensen deden: Ende in deser voegsel-
en komen dese voorszeyde Schriftuer-plaetsen
li hter niet te propooste / om te behoonen dat sy
nae Jerusalem is gherepft / alleenlijck om het Euan-
gellum te verkondighen / ende niet om den H. Gheest
te

naer't H. Landt, Graeven der Martelaren &c. 27
verdaght te byeten; want ick sal segghen / ende
honden staen / soo langh als men gheen contrarie
bewijs by en bynght / dat hy dit heeft ghedaen nae
de ghewoonte der Christenen / ende niet nae de
ghewoonte der Joden; ende alsoo / blyben onse
Pelgrimagten op sekere tijden / ende tot sekere
plaetsen / ghedaen uyt debotte / in haer gheheel /
ende volghens het exempel Pauli, lofweerdigh.

§. II.

Worden voorder beantwoort eenighe op-worpin-
ghen van Partije, teghen de bewijsen §. I. voor-
ghestelt uyt Schriftuer.

Eerste opwerpinghe.

DE Pelgrimagten / ofte reysen der Joden / waer-
den updruckelijck van Godt gheboden / dies-
volghende waeren de Joden verbonden die te vol-
ghen: Maer in het nieuwe Testament / en is
overghelijck ghebodt nergens te binden: Ergo al
het ghene de Christenen dies aengaende nu doen / en
is niet anders als Superstitie.

Antwoorde.

Ick antwoorde / eerst, dat het niet van noode en
is / dat onse Pelgrimagten gheboden sijn; 't is ghe-
noegh / dat Christus, sijne Ouders / ende den Apostel
Paulus met haer exempel die gheapprobeert hebben /
ende dat sy naderhandt nergens verboden en
sijn.

Ick antwoorde / ten tweeden, dat hy soo verre
het al superstitie waer / 't ghene ons updrucke-
lijck niet gheboden en is; soo is het dan super-
stitie den Sondagh te byeten inde plaets vanden
Saterdagh: Soo is het superstitie / Peters ende
Peters te stellen voor de kinderen die ghedoops
worden:

28 Cerimonien raeckende de Pelgrimagien
worden: Soo is het superstitie / het Nachtmal
maer viermael 'sjaers te houden / ende niet alle da-
ghe. Soo is het mede van superstitie / de kleren
kinderen te doopen inde teghenwoordigheyt van
de Ghemeente / ende dierghelycke meer andere ge-
woonten / die nergens vtdruckelijck gheboden en
worden / ende dies niet teghenstaende van Partije
worden onderhouden: Ende nochtans Partije en
sal my niet toe-stemmen / dat sy hier in supersti-
tens is: Ergo al-hoe-wel de Pelgrimagien onder
de Christenen niet gheboden en zijn / daer vtr en
bolght nochtans niet / dat sy superstitie zijn / ofte
diese aenbeerden / superstitiens.

Ten derden: Vtr het ghebodt / 't welck Godt eer-
tydts aen de Joden ghegheuen heeft / dat sy tot se-
kere plaetsen souden reysen om hem daer te die-
nen / thoone ick klaer dat onse Pelgrimagien lof-
werdigh zijn / ende gheoorloft / in deser boeghen-
Al het ghene dat Godt eens gheboden heeft / ende
naderhandt noyt her-roepen / ofte verboden / dat
is goedt / ende blijft goedt; dat is ghewys / want
Godt / die de opperste goetheyt is / en kan niet
ghebeden dat quaedt is.

Maer Godt heeft aen de Joden vtdruckelijck
gheboden / dat sy souden in Pelgrimagie gaen nae
sekeren plaetsen / om hem daer bysonderlijck te
aenbedden / ende te dienen / ende de Pelgrimagien
en heeft sy nergens naderhandt her-roepen / ofte
verboden:

Ergo de Pelgrimagien zijn ende blijven goet:
Doozder / ghemerckt my in dit ghebodt niet ver-
bonden en zijn / om dieswil dat die plaetsen aen de
Joden gheskelt / niet meer te binden en zijn / soo
blijft het ons ten minsten byp / naer andere plaet-
sen vtr debotte te reysen / aenghesien dat her-re-
sen tot sekeren plaetsen eens goedt is gheweest / ende
naderhandt niet verboden / ofte her-roepen wesen
de / goedt blijft.

Ten vierden: Te verghaefst stelt ons Partije boodt
het ghebodt Godts / om te bewyssen dat onse Pel-
grima

naer 't H. Landt, Graven der Martelaren &c. 29
grimagien niet goet en zijn / om d'g'w'it dat sy
niet gheboden en zijn; want inde Schryfture self
vind' ick Pelgrimagien die Godt aenghenaem
zijn gheweest / sonder dat sy nochtans gheboden
waeren.

Siet 3. of 1. Regum. Capite 3.

7. 4. Den Coningh (Salomon) ginck nae Gabaon, om al-
daer te offeren, om dat die hooghte groot was, duysent
brand-offeren, offerde Salomon op dien altaer.

7. 5. Te Gabaon verscheen den Heere aen Salomon in
enen droom des nachts, ende Godt seyde: Begheert wat ick
u gheven sal.

7. 12. Siet ick hebbe ghedaen naer uwe woorden, siet
ick hebbe u een wijs, ende verstandigh herte ghegheven, dat
u ghelijck voor u niet gheweest en is, ende uwes ghe-
lijck nae u niet opstaen en sal.

Bemerk't het gene den Dordrechtischen Bybel seght
7. ende 10. **Bemerk:** Te Gabaon / seydt hy / was de
Tente der saemen-comste, met den Altaer die Bezaliel in de
woelstijne ghemaect hadde, om welcker oorsaecke men al-
daer eenighe hooghte ghemaect hadde, op de welke men
offerde, dese hooghte was van grooter achinghe, ende
seer vermaert, om dat aldaer de tente der saemen-comste was,
ende de brandt offer-altaer.

Maer dese soo groot-gheachte, ende vermaerde hooght-
te / is Salomon gherep't van Jerusalem: Daerom om
daer offeranden te doen; ergo uyt devotte. Heeft
hy dit moeten doen uyt kracht van eenighe ghe-
bode: In gheender manieren / maer heeft die rep-
se / ofte Pelgrimagie vzwillighlijck aenghenom-
men, ende nochtans dese Pelgrimagie is Godt
soo aenghenaem gheweest / dat hy aen hem op die
placse self verschenen is / ende heeft hem die won-
derlijcke gabe der wijsheyt ghegheven / met de
welcke hy uyt-ghesteken heeft boven alle de men-
schem: **Waar uyt volghet** / dat het niet ter saecke en
doet / oft de Pelgrimagien gheboden worden / oft
niet / aenghesten wy klaer sien booz de cogh / dat
soch de vzwillighe Pelgrimagien Godt zijn aen-
genaem

30 Cerimonien raeckende de Pelgrimagien
ghenaem gheweest / ende dieghelijcke bywillighe
Pelgrimagien en sijn nergheus verboden aen de
Christenen / ergo de Pelgrimagien oock sonder
nigh ghebodt Gods / maer alleen bywillighe
aenghenomen bande Christenen / sijn goet / ende
gheoorloft.

Hier teghen en doet niet / 't ghene de Schryft
hier seght v. 3. Salomon hadde den Heere lief, wande
de in de insettinghen sijns Vaders Davids : alleenlijck offende
hy, ende roockte hy op de hooghten.

Hier uyt soude onse Weder-partije gheerne
thoonen dat dit offeren / van Salomon op de hooghten
en dit sijn repfen naer Gabaon niet loffelich
en is gheweest : want soo seght den Dordrecht
Bijbel, 5. Bemerk: Hoe-wel het wel toe-ghinck in de
geeringhe Salomons, nochtans wasser dit ghebreck tegen
den waerelijcken Godes dienst, datmen op de hooghten,
ende vremde altaeren offerde, ende niet alleen in de
der saemen-komste, ende op den altaer des Heeren, on-
sulckx naemen sy haer te groote vryheydt, noch andere
plaetsen, ende altaeren verkiefende om den Heere offeren
de te doen, het welck hun uyt-druckelijck verboden
was.

Doch / teghen dese bemerkinghe / vragh ik
van onse Weder-partije / of dese repse Salomons
naer Gabaon, ende dat offeren op de hooghten van
Godt soo verboden was / dat Salomon sulcx doede
de / daer mede ghesondicht heeft & seght sy dat
neen : soo hebben wy dat wy begheeren : seght
sy dat ja : hoe kan het dan wesen dat Godt op die
plaetse self het ghebedt van Salomon verhoort heeft
daer nochtans gheseyt wordt Ioan. 9. v. 31. Dat Godt
de sondaers niet en verhoort? hoe is Godt aen Salomon
verschenen te Gabaon self? hoe heeft hy hem daer
op die plaetse self / soo verheerlijckt / indien hem
dese repse niet aenghenam is gheweest: is sy Godt
aenghenam gheweest / ghelijck blijkt uyt Schryft
tuer? Ergo soo hebben wy uyt Schryft / dat
oock de bywillighe Pelgrimagien Gode aenghenam
naem sijn / ende die volgende goet / ende p. 223.

Der halben de Schyssture en berispt Salomon niet / om dat hy offerde op de hooghten / maer seggt alleenlyck dat hy onderhield alle de insettingen van synen Dader / behalben dat hy offerde op de hooghten / 't welck synen Dader noyt ghedaen en hadde / dan hy offerde alleenlyck / by de Arke / ende op den Altaer van Moyse; doch soo dit alleen een ghewoonte van David was / ende ick niet bevinden en kan dat de hooghten te hogen erghens verboden waren / soo en kan ick oock niet bevinden dat Salomon in het aen-nemen van dese reyse / ende het offeren te Gabaon, soude ghesondighe hebben.

Tweede op-werpinghe.

Die plaetsen / seydt Partije / tot de welke men tijds moest reysen upt kraecht van 't ghebode Gods / sijn allegaer wegh ghenomen / ende men kan niet behoonen dat Godt eenighe andere in 't nieuwe Testament soude verkozen hebben / in de welke hy bysonderlyck wilt aenghebeden worden: Ergo te berghees sijn de Pelgrimagien tot sekere plaetsen.

Antwoorde.

Ich bekenne / datmen upt Schyssture niet behoonen en kan / dat Godt eenighe bysondere plaetsen in 't nieuwe Testament verkozen heeft om daer bysonderlyck ghedient te worden; maer wel upt de experientie / ende de **HH. Out-vaders**: De experientie neme ick van onse Weder-partije self / de welke my moet toe stemmen / dat sommige plaetsen niet alleen bequaemer / maer oock betaemliker sijn om Godt te dienen / als andere: want andersints tot wat eynde houtwen sy Kercken / daer sy preken, daer sy het Nachtsmael ontfangen, daer sy bidden ende Psalmen singhen, daer sy doopen &c. Watrom dit niet ghedaen op de merkten / oft

32 Cerimonien raeckende de Pelgrimagen
oft op de velden? Ist niet om dat de Kercken be-
quaemer / ende betaemelijcker zijn als de met-
ten / oft velden? Ergo soo moet Partije self dan be-
kennen dat d'eene plaetse betaemelijcker / ende be-
quaemer is om Godt te dienen / als d'andere. Wel-
aen / neemt dat wy om dierghelijcke redn oock
meer tot d'eene plaetse reysen / als tot de andere
om Godt te dienen / wat kan hier in meer herijp
worden / als in 't ghene onse Weder-partije
doet?

Daer-en-hoben / Indien Godt in het uento Co-
stament gheene bysondere plaetsen en hadde be-
hozen / om aldaer in sijn selven / ofte in sijne By-
lijghen ghedient te worden: Waerom heeft hy dan
in voozleden tijden (ghelijck hy nu ter tijdt niet
doet) meer op de eene plaetse mirakels ghebant
als op de andere? Waerom by de Reliquien van
den H. Stephanus in Afriken? soo Augustinus ghetuyghet
lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. Waerom te Roomen by de
Reliquien vande HH. Petrus ende Paulus, soo Grego-
rius Nazianzenus ghetuyghet *Orat. 3. in Iulianum?* Waer-
om te Nola, by de Reliquien vanden H. Felix, soo
den H. Paulinus ghetuyghet / *Natali 3. de S. Felice?* Waer-
om te Milanen by de Reliquien vande HH. Virgilius
ende Agricola, soo den H. Ambrosius ghetuyghet *lib. 1.
Epistolâ 55. &c.* Den dagh soude te kort vallen dat
ick alles moest verhaelen. Hoort den H. Augustinus
epist. 137 ad Clerum populorumq. Hipponensem, ende beant-
woordt hem / Ist dat ghy kont; soo spreect hy: 't is
waer, Godt is over al, ende hy en wordt in gheene plaetse
begrepen, ofte besloten, die alles gheschepen heeft, ende
hy moet aenbeden worden vande waerachtighe aenbedden
in den gheest, ende waerheydt, op dat hy in 't heymel
oock rechtveerdigh maecke, en kroone. Nochtans ver-
gaende de saecken die aen de menschen sichtbaerlijck be-
kent sijn, wie kan sijnen raet doorgronden, waerom doe-
ter in sommighe plaetsen mirakelen gheschieden, in som-
mighe niet? Want aen vele is seer wel bekend de heylighe-
vande plaetse, daer het Lichaem vanden salighen Felix te
Nola begraven leght.

naer't H. Landt, Graeven der Martelaren &c. 33
Hier en kan Partije gheen ander uytblucht ne-
men / als met die H. Oudt-Vaders te beschuldi-
ghen van valscheyd / ende dat is grooter hermete-
licheyt / ende niet tweerdigh beantwoort te wo-
ren / ofte wel / met te segghen dat dit gheene waer-
re mirakels en zijn gheweest / maer bedroch van
den duybel / ende dat is eene Pharisseeusche uyt-
smatigheyt / die gheene andere antwoorde en be-
hoeft / als die Christus de Heere self / aen de Phari-
seen ghesegghen heeft *Matth. 12. v. 26.* Indien den eenem
Satan, den anderen uytwerpt, soo is hy teghen hem selven
verdeelt: hoe sal dan sijn rijk bestaen?

De derde opwerpinghe.

Joan. 4. seght Christus, aen de vrouwe van Sama-
rien, v. 21: Vrouwe gheloof my, dat de ure komt, wan-
neer ghy-lieden noch op desen bergh, noch te Jerusalem
den Vader en sult aenbidden.

V. 23. Maer de ure komt, ende is nu, wanneer de waere
aenbidders, den Vader aenbidden sullen in gheest, ende
waerheyde.

Antwoorde.

Op bekennen dat Godt / om dieswil dat hy
over al teghentwoordigh is / op alle plaetsen in-
den gheest kan / ende mach aenbeden worden: Dit
kosten sonder twyffel oock doen in her oude tes-
tament / want 'twas den selven Godt, die nu is /
ende dies niet teghenstaende / soo heeft Godt be-
gheert / datmen hem meer op de eene plaetse sou
dienen / als op de andere: Ergo / al hoe-wel men
mede in het newe Testament Godt inden gheest
kan aenbidden op alle plaetsen / ghesijck Christus
hier seggt / hier uyt en volghet niet / datmen hem
op de eene plaetse niet meer en mach aenbieden /
als op de andere. Doch soo hy meer op de eene
plaetse heeft mirakels ghedaen als op de andere /
'welck onse Partije / sonder groote hermetelijck-
heyt /

34 Ceremonien raeckende de Pelgrimagien
hepdt / ofte uyrstunghed nter en kan loofden
soo volght hier uyt / dat hy oock in het nieuwe
stament meer op d'ene plaese wilt ghebruycken
den / als op de andere.

§. III.

Wordt bethoont uyt Schrifture, datmen bekeken
magh doen om in Pelgrimagie te gaen.

2. Regum, oft Samuelis, Capite 15.

V. 6. **T** Is gheschiedt dat Absalon tot den Coning sech
Laet my doch henen gaen, ende mijne bekeken
die ick den Heere beloofte hebbe te Hebron, betaelen.

V. 8. Want uwen knecht heeft eene ghelofte beloofte
ick te Gessur in Syrien woonde, segghende: Indien
Heere my sekerlijck wederom te Jerusaleem brengt,
sal ick den Heere sacrificie doen.

V. 9. Doe seyde den Coning tot hem: Gaet in vrede
Absalon maecte sich op, ende gingh naer Hebron.

Uyt op alle de omstandigheden van dit verhael
Voor eerst: De Arche des Heeren / ende de plaese
van Godt te dienen was te Jerusaleem, daer Absalon
woonde: niet teghenstaende / Absalon hragt
lof van sijnen Vader om te reysen naer Hebron,
dat hy Godt besonderlijck daer mocht dienen.

Ten tweeden: Hy wilt derwaerts reysen uyt Gessur
van eene belofte / die hy ghedaen hadde / als hy
lincck was te Gessur in Syrien; want sich bindende
desen ellendighen staet / berooft van het armen
sijns vaders / ende buyten sijn vaderlandt / hadde
beloofte / soo hy seydt / inden hem Godt belofte
derom te brengen binnen Jerusaleem, dat hy soude
reysen naer Hebron, om aldaer / soo den Dordrecht
Bijbel dat verclaert 15. *Bemerk:* eenen bysonderen
dienst te doen met offeranden te offeren, ende den
alsoo voor sijn weldaet aen hem bewesen, te danken,
lijck sijne belofte medebrocht.

Ten derden: Sijnen vader David heeft hem
gehoort.

oglof ghegebeven / ende ghesepdt : Gaet henen in

Wat wilt ghy nu noch meer oft klaerder / om te bewijfen darmen / ofte in siekten / ofte in eenighe andere denantwicheydt / oft misroostighepdt / ghesloften magh doen van in pelgrimagien te gaen tot eenighe bysondere plaetsen / om daer bysonderlijck sijn deborte te houden ?

Daerje wilt segghen hier teghen / dat Absalon metter daedt dierghelijcke beloften niet en soude ghedaen hebben / maer dat hy sijne heyloose conspira- tie bedeckt met eenen schijn van heyligheydt , om sijnen vader te bedrieghen , ende voor het ghemeyn volck sijn re- gen-sucht te verberghen ; 10. *Bemerk.* Ick gheloobe dat mede / dat Absalon metter daedt gheene ghelof- te ghedaen en hadde / maer dat hy alleenlijck op omme booz sijnē vader ende booz de gemeynte / vā sulckx ghebaen r' hebben / om dies te beter te ghes- trocken tot sijnē pzetensse. Doch dit en doet tot onse saecke niet ; want al dat ick uyt dese Schrif- tur-plaese wil bewijfen / is / darmen ten tijde van David gheloften dede om in pelgrimagien te gaen / ende dat dese gheloften gheene superstitie en waes- ten / maer goet ende prijsbaer. Dit bewijse ick aldus :

Absalon seght aen sijnen vader / dat hy rene ghe- lofte heeft ghedaen om te reysen naer Hebron , op dat hy Godt daer bysonderlijck soude moghen die- nen : waer't saecken dat het gheene ghemeyne ghewoonte en hadde gheweest van dierghelijcke beloften te doen / ofte dat sulckx hadde booz super- stite ghelouden gheweest / hoe en soude David, die so rene godtbruchtighen Coningh was / ende soo waeren inde Wet Godts / dat niet belet hebben ; hoe en soude hy aen sijnen sone niet ghesepdt heb- ben: Wel / sone / wat uenwigheden verstaert ghy van beloften te doen om te reysen naer Hebron? wie spreit opt in Israēl van dierghelijcke ghewoonte ge- boort? ghy hebt hier te Jerusalem de Welke des Hee- ren / doet hier uwen Godts-dienst / ick en begheere niet

36 Cerimonien raeckende de voorgaende
niet dat ghy naer Hebron sult gaen / want / ende o
we belofte die ghy dies aengaende ghedaen hebt
ende uwe reyse / en is niet anders als superflue
Heest David tet sulchs gheseydt? oft heeft hy
eens verwondert. gheswerst ober 'ghene
hem booz hielt? in't minste niet: maer heeft hem
darelijck oozlof ghegheben / om sijne belofte
reysse te volbruggen / segghende: Gaet henen in
de; hier mede ghenoech te kennen ghevende / dat
het niet nescutis en was dierghelijcke belofte
doen / ende reysen te aenbeerden / ende dat sy ghy
waeren / ende goddelijck / ende Heyligh; want ghy
lijck Darrje wel bemercht / Absalon bedecht
hoosheydt met eenen schijn van heyligheydt: Ergo
belofsten te doen om in pelgrimage te gaen / maer
ouder het volck / ende van David, ghehouden
den booz heyligheydt. Nu / ghemercht ick in
nieuw Testament niet en kan bevinden / dat
Joodsche / ofte andere belofsten verboden zijn / oft
gantschelijck af ghebroken; in't teghedeel /
bevinde datter van Paulus gheseydt wordt
v. 18. Hy hadde eene belofte ghedaen, te weten
den Dordrechtchen Bijbel dat verclaert 43.
ghelofte der Nazareen, van sich te onthouden
wijn &c. Ick bevinde oock datter gheseydt wordt
Aktor. 21. v. 23. Doet dan het ghene wy u segghen, wy heb
ben vier mannen die eene ghelofte ghedaen hebben
weten / der Nazareen. Ghemercht / seggh' ick / dat
ick in Schysure bevinde dat oock de Apostelen
hebben belofsten ghedaen / ende dat ick nergens
en binde dat die Heylighen ghelwoonte / de welke
der de Joden was van belofsten te doen / nams
lijck om in pelgrimage te gaen / soude af ghe
ken zijn / ofte verboden; soo en sie ick gheene
waerom dat de Christenen die mede niet heylig
lijck en souden moghen ghebruycken.